

ראש השנה

צִדְקָה תַּעֲשֶׂה לַתּוֹרָה – ראש השנה

נְצַבִּים, לְתַפּוֹס רֹאשׁ, הַשָּׁנָה

בשבת שעברה קראנו את פרשת נְצַבִּים הפותחת בפסוק "אַתֶּם נְצַבִּים הַיּוֹם כְּלֶכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם". פרשה זו נקראת תמיד, בשבת שלפני ראש השנה. חז"ל מגלים לנו, שפסוק זה רומז על "היום" בהא הידיעה, היום המיוחד בשנה, ראש השנה, יום בו אנו אמורים להתייבב לפני בורא עולם (נשמותינו לפחות), ולתת דין וחשבון על מעשינו במשך השנה החולפת. בשורש נ.צ.ב יש גם מידה של דריכות ונכונות לקראת מה שעתידי לקרות, עמידה הכן לקראת הבאות, כמו אצל מי שניצב על משמרתו, דריכות כדי שלא להחמיץ את האירוע הצפוי.

מפאת חשיבותו של ראש השנה, אנו נוטים לשכוח שיום זה חל תמיד בראש-חַדְשׁ תְּשַׁרִי. מה גורם לנו לשכוח את העובדה שהיום הוא גם ראש חַדְשׁ? גורם התורם באופן משמעותי לשכחה, הוא העובדה שבראש השנה בלבד, בניגוד לכל ראש חַדְשׁ אחר, אין מזכירים את ראש החודש, לא בתפילה, לא בקריאה בתורה, לא בברכת המזון, ואפילו את ההלל אין אומרים. ואכן, בשבת שעברה, להבדיל משבתות אחרות שלפני ראש חודש, גם לא בירכנו את חודש תשרי. לכאורה, אפשר לומר שכאשר מתחדשת לה שְׁנָה, התחדשותו של החַדְשׁ היא שולית ומינורית וכמו כלולה בהתחדשות השְׁנָה. אך כידוע, במקדש היו מקריבים ב ראש השנה, בנוסף לקרבן התמיד הקרב בכל יום, ובנוסף למוסף של ראש השנה, גם את המוסף המיוחד לראש חַדְשׁ. מדוע אם כן נפקד מקומו של ראש חַדְשׁ תְּשַׁרִי, כמעט בכל התחומים?

מהו בעצם ראש השנה? מה מייחד אותו מימות השנה האחרים, ומדוע הוא חל דווקא ב-א' בתְּשַׁרִי? ראש-השנה, הוא בעצם גם ראש-חַדְשׁ תְּשַׁרִי, ולכן מבחינה כרונולוגית תְּשַׁרִי הוא החַדְשׁ הראשון בשנה. אך אם נחפש אחר המועד שהתורה קבעה לנו לחוג בו את ראש השנה, נמצא את הפסוק "וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם". יוצא שחַדְשׁ תְּשַׁרִי הוא בעצם החַדְשׁ הַשְּׁבִיעִי למניין החודשים, המתחיל בחַדְשׁ נִיסָן, מה שנותן לנו את ההרגשה שהשנה מתחילה כאילו, באמצעיתה של שנה אחרת. התורה מצוה אותנו להכתיר את חַדְשׁ נִיסָן כ- "ראש חַדְשֵׁים, ראשון הוא לָכֶם לְחַדְשֵׁי הַשָּׁנָה". אם נימנה את חודשי השנה על פי הסדר הכרונולוגי החל מתְּשַׁרִי, נגלה שניִיסָן אף הוא עולה כחַדְשׁ השביעי, למניין פרטי זה. ויש מקום לשאול מה פשר ה"תחרות" הזו בין החודשים תְּשַׁרִי וְנִיסָן על כתר הראשונות, תחרות בה א' בְּתְּשַׁרִי הוא ראש-השנה לְשָׁנִים, כפי שקובעת המשנה במסכת ראש השנה, ואילו א' בְּנִיסָן הוא מעין "ראש-השנה לְחַדְשֵׁים"? כדי להשיב, ננסה לערוך הקבלה בין החודשים תְּשַׁרִי וְנִיסָן, בין ראש-השנה ו-א' בְּנִיסָן, ולעמוד על פשר המלים 'חַדְשׁ' ו-'שְׁנָה' ועל הזיקה ביניהן.

חז"ל אומרים שהאדם, נזר הבריאה, נברא ב-א' בְּתְּשַׁרִי. רמז לכך המופיע בתיקוני זוהר, הוא המילה 'בְּרֵאשִׁית', הפותחת את מעשה הבריאה, שבשינוי סדר אותיותיה, נקבל "א' בְּתְּשַׁרִי". על דרך הפשט, בחירתו של מועד זה לראש-השנה מביאה לידי ביטוי את יום בריאת האדם, שהוא מעין יום הולדת שלו, ולכן נכון למנות את שנותיו של העולם, וגם של האדם, החל מאותו מאורע חשוב. מאידך, עם ישראל זכה בחַדְשׁ נִיסָן ליציאת מצרים. המצוה הראשונה בה מצטווה עם ישראל, היא מצוות קידוש החַדְשׁ, "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁית חַדְשֵׁים", הניתנת לו בראש-חַדְשׁ נִיסָן, ולכן ראוי לפתוח בו את מניין החודשים. "תחרות" זו, שבין שני החודשים, חלה גם על הפסוק הראשון בתורה. לכאורה, תְּשַׁרִי זוכה בראשונות ללא עוררין, "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים...", סיפור הבריאה ששיאו ב-א' בְּתְּשַׁרִי. אך רש"י מעלה את השאלה "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחַדְשׁ הַזֶּה לָכֶם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל! ומה טעם פתח בבראשית?". יוצא איפוא, שהיתה סיבה טובה מאוד לפתוח גם את התורה שהיא ספר המצוות בחַדְשׁ נִיסָן, ורק מכיוון שהיה חשוב לקב"ה להבהיר את זכאותו של עם ישראל על ארץ ישראל, התורה פותחת בסיפור הבריאה, המבהיר את בעלותו של הקב"ה על הארץ, ונתינתה בזכות לעם ישראל, כפי שהבטיח לאברהם אבינו.

פרק הזמן שבין ראש השנה ובין ראש חַדְשׁ נִיסָן, הוא ששה חודשים, וכן מראש חַדְשׁ נִיסָן עד ראש השנה. מאבחנה זו כמו מצטיירת לה חלוקה של השנה לשתי מחציות, כאשר כל אחד ממועדים אלה פותח מחצית שנה חדשה, בעלת אופי שונה ומגמה הפוכה לזו של קודמתה. מהותו של החַדְשׁ היא החידוש וההתחדשות. לכן, אין חַדְשׁ המיטיב לבטא משמעות זו, מאשר חַדְשׁ נִיסָן, הקרוי בתורה "חַדְשׁ הָאָבִיב", החַדְשׁ בו הטבע מתעורר מתרדמת החורף לפריחה, לחיות, ולתנובה של פירות חדשים. גם אצל האדם יש תנועה של היפתחות, התרחבות ויציאה מהבית החוצה, מהסגירות שנכפתה עליו בגין הקור והגשמים. לכך כמו בא לרמז גם הסדר האלפביתי העולה, של שלוש האותיות הראשונות (א, ב, ג) שבמילה אָבִיב. גם השם אָבִיב בא לרמז לפי חז"ל על כך שחַדְשׁ נִיסָן הוא אב י"ב, אב רוחני לשנים עשר חודשי השנה, שכמו נמשכים ונולדים ממנו. המלה שְׁנָה לעומת זאת, מרמזת לנו על הישנות, על גלגל השְׁנָה, שכמו חוזר על עצמו ונשנה, ללא כל חידוש לכאורה. למרות תכונת הישנות, השרש ש.נ.ה מייצג גם את השינוי. ואיך ייתכן דו-קיום בין הישנות (חזרה על הדברים כפי שהם) ובין שינוי?

כדי להמחיש את המתכונת בה נעשה השילוב בין שתי המגמות, ניתן להיעזר בספיראלה, שבה בסוף כל סיבוב, חוזרים אומנם לאותו המקום, אך נמצאים בגובה חדש, ניכרת עלייה לעומת המקום בו נמצאנו בתום הסיבוב הקודם. היבט נוסף של השם שְׁנָה, שמציג הרב גלזרסון, מלמד גם על כך שבתקופת ראש השנה, הטבע הולך לקראת "שְׁנָה", הניכרת לעין

בתופעת השלכת. בניגוד למגמות הפריחה, ההתרחבות והיציאה החוצה, המאפיינות את האביב, מתגלה כאן תנועה הפוכה של **שיבה**, של התכווצות ושל **התכנסות** פנימה. תנועה זו ניכרת גם אצל האדם הנוטה להסתגר יותר בביתו. תנועת ההתכווצות והקיטון מרומזת בשלוש האותיות הראשונות של **תְּשׁוּרָה**, המופיעות בסדר יורד של האלפבית.

התנועות והתנוודות החיצוניות, משמשות גם בבואה לשינויים פנימיים המתרחשים בעולמו הרוחני של האדם. מדובר בתנועה מחזורית של **רְצוּא וְשׁוּב**, ושל הפרייה הדדית בין ה'**תְּצֵא**' ובין ה'**תְּבוֹא**'. היכולת ל**שׁוּב** פנימה, פנימה יותר מאשר בסיבוב הקודם, לעבר הנשמה שבתוכנו. יכולת זו נקנית בזכות העשייה שאנו פועלים בחוץ, באמצעות הצפייה על הקורה מבחוץ, ובעקבות הפנמתם של הגילויים, אנו זוכים להניב פירות. **חֲדָשׁ נִסְחָן** פותח תקופה המייצגת את העשייה החיצונית. לאחר החורף, בו ניתן היה רק להתפלל על היבול, יוצא עובד האדמה לשדהו, קוצר, בוצר, מוסק ואורה, דורך ענבים בגת ועוצר זיתים בבית הבד. הימים בתקופה זו מתארכים והולכים להם, ואור השמש הגשמי מצוי בשפע. הפעילות מרובה עד כדי לינה בשדות ובכרמים ואין די פנאי לעיסוק בתחומים אחרים. **חֲדָשׁ תְּשׁוּרָה** לעומתו מסמן את עונת האסיף בה היום מתקצר והולך, אור השמש וחומה פוחתים, והלחות עולה. יש להשלים את איסוף הפירות המאוחרים לאחר שהתבואה אצורה באסמים והתירוש ביקבים. זה הזמן להתחיל להתכנס, לעשות חשבון, ולחשוב מחשבות. לבחון את התוצאות ביחס למעשה, לערוך חשבון נפש ולהסיק מסקנות לקראת העונה הבאה.

גם ברוחני **נִסְחָן** מייצג יציאה, את יציאת מצרים מבית עבדים ביד רמה, ואז השפע הנגלה וההארה האלוקית מושפעים בגלוי, כנישאים על **נֶס**. הולכים לקראת מתן תורה, למעמד הר סיני בו הקב"ה משפיע לנו שפע של אורות, עד לרמה של "וכל העם רואים את הקולות". הקב"ה נתן לנו את התורה, אך אנחנו לא קיבלנו אותה. היינו עסוקים ב"**עַגְל הַזָּהָב**" החומרי, באכילה בשתייה ובצחוקים. מתי קיבל עם ישראל את התורה בפועל? ב**חֲדָשׁ תְּשׁוּרָה**, ביום הכיפורים, לאחר שגם העם עשה תשובה, משה יורד עם הלוחות השניים. **חֲדָשׁ תְּשׁוּרָה** הוא **חֲדָשׁ** בו האדם פתוח יותר לאורות רוחניים. עובדה ש**בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה** "וַיֵּצֵר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָר מִן הָאֲדָמָה, וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשֵׁמַת חַיִּים", הנשמה האלוקית נקלטת בתוך עיסה של עפר מן האדמה, ויש אדם. יש בכך מעין סימן לכושר הקיבול הרוחני, לו אנו זוכים ביום זה.

כוחו המיוחד של יום זה הוא **בשינוי** המשמעותי ביותר באשר לאדם. המעבר מעולם ללא אדם, לעולם ובו אדם. העולם נברא בעבור האדם, ועליו להמשיך ולהביא לתיקונו של העולם, להשלמת מעשה הבריאה, "אֲשֶׁר בְּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת". כוחו הרוחני של יום זה, שב ומפציע מידי **שָׁנָה** באותו מועד, וקורא לנו לעשות בו שימוש. השם **תְּשׁוּרָה** מלמד לפי חסידות, על **השראה** מיוחדת, **השורה בחֲדָשׁ** זה בכלל, ו**בראש השָׁנָה** בפרט, **הארה והשראה** שניתן להמשיך (למשוך) ולהשפיע (שפיע) על כל **השָׁנָה**. זה היום עליו אומר לנו משה, "אִתְּם **נִצְבִּים הַיּוֹם** כְּלִכֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם". משמעותה המקורית של המילה **יום** היא הארה, כמו שכתוב בבריאת האור "וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאֹר יוֹם". **הַיּוֹם**, **בראש השָׁנָה**, מדובר באור רוחני שאף שאינו גלוי לעין הגשמית, הוא גבוה לאין ערוך מאור פיזי, זהו אור המושפע "לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם", **לפנימיותו** של האדם.

חֲדָשׁ תְּשׁוּרָה קרוי בלשון התורה "**חֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי**". מדוע אפוא לא נקבע להיות הראשון? אלא שמעלה יתירה נודעת למספר **שבע**, כמובא במדרש, "כל **השביעין** חביבים", דבר המרמז על קדושה מיוחדת השורה ב**חֲדָשׁ** זה, כפי שאנו מוצאים ביום השביעי – יום השבת, בשנת השבע – שנת השמיטה ועוד. אם נבחן את אותיות השורש **ש.ב.ע**, נגלה בהן את **השָׁבַע** הרוחני שניתן להגיע אליו ב**חֲדָשׁ** זה, באמצעות **שָׁפַע** האורות המושפעים בו (האותיות **פ'** ו-**ב'** מתחלפות). **בראש השָׁנָה** עלינו להיות דרוכים, לקבל ולספוח כל ניצוץ אלוקי, חבל על כל רגע. בשל סגולה זו הורנו רז"ל לעסוק בכל רגע **בראש השָׁנָה** בדברי קדושה, להימנע משינה ביום ומעיסוק בדברים בטלים, כדי לספוח עוד ועוד אורות רוחניים ולהטמיעם בתוכנו. אור החמה הגלוי אומנם נראה כפוחת, אך לא זו בלבד שזה לא מפריע אלא אפילו מְקַל, מכיוון שניתן להפנות יותר תשומת-לב להארה הרוחנית. אנו נוטים "להסתגר", לצאת מהרחובות ומהשווקים הגשמיים ולהסתגר בבתי התפילה, להתחבר אל הפנימיות שלנו, כדי לערוך את חשבון הנפש, לבוא חשבון עם הנפש. **ההתכנסות** פנימה, אל תוך פנימיותך, **הישיבה** עם עצמך ו**החשיבה** על הדברים שלקטת בחוץ, הן הבונות את השינוי הפנימי הרוחני, את **התשובה**.

ואין מדובר בשינוי רגעי, אלא בלתיפוס '**ראש חֲדָשׁ**' לכל **השָׁנָה**. מדובר בתהליך סמוי, שמתחולל בתוך הראש ובלב, ואינו ניכר עדיין בחוץ, בשאר האיברים. זוהי תמצית שעדיין לא באה לידי ביטוי. התהליך מתקדם לו בהדרגה, תחילה ברוחני, בעץ ה"ערום" נטול העלוה, ולאט לאט הוא בא לידי ביטוי גם בחיצוני, בבלבוב, בפריחה ובסוף גם בהבשלת פירות גשמיים, שניתן לברך עליהם, תרתי משמע. **ראש-השָׁנָה** הוא **הראש**, **המח**, המקושר לכל האיברים, והמנוע לכל **השינויים**, שיחולו ויתפתחו במשך **השָׁנָה** ויבואו לידי ביטוי בתהליך ה**רְצוּא**, של היציאה הבאה, לעולם העשייה שבחוץ.

זְבַר חֲסִידוֹת

השתדלות מקלקלת את השירה : חסיד אחד שהתפרנס מחזנות, הגיע פעם לליובאוויטש והתכבד לשמש כשליח ציבור. לאחר התפילה השתתף ב"קידוש" אצל אדמו"ר הרשב"י. בעת הסעודה אזר החסיד אומץ ושאל את הרבי אם תפילתו מצאה חן בעיניו. ענה לו הרבי : באותם הקטעים שבהם השתדלת במיוחד – היה גרוע (כל מעייניו של שליח הציבור, וכל מתפלל, אמורים להיות בתפילתו, ולא בהשתדלות למצוא חן באוזני הציבור). (מפי השמועה)

כתיבה וחתמה טובה,
לשנה טובה ומתוקה

||| |||

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691